

Η Διαμόρφωση και Ενίσχυση της Δυναμικής Ομάδων μαθητών Δημοτικής Εκπαίδευσης

Μαρία Καργιώτη

ΚΕΔΔΥ Δ' Αθήνας
maria.kargiotti@yahoo

Περίληψη

Αφορμή για την παρούσα ανακοίνωση αποτελούν τα φαινόμενα προβληματικής συμπεριφοράς που αρκετά συχνά παρουσιάζουν οι μαθητές Δημοτικού Σχολείου και τα οποία εμφανίζονται και συχνότατα αντιμετωπίζονται ως αυτοτελείς καταστάσεις απομονωμένες από τις αιτίες που τα προκαλούν. Αν και έχουν ήδη διαμορφωθεί νέες συνθήκες και καινούργιες ανάγκες έχουν προκύψει, οι εκπαιδευτικοί τείνουν να αντιμετωπίζουν τα περιστατικά ανατρέχοντας σε παραδοσιακές μεθόδους τις οποίες θεωρούν ασφαλείς και αποτελεσματικές. Τα αποτελέσματα, ωστόσο, διαψεύδουν τις προσδοκίες τους και οι ίδιοι απογοητεύονται, εξουθενώνονται και τελικά παραιτούνται της προσπάθειας. Από την άλλη, οι μαθητές συνεχίζουν το ίδιο μοτίβο συμπεριφοράς σε βαθμό που να μπαίνουν σε ένα φαύλο κύκλο που τελικά τους στοχοποιεί και αδυνατούν να αντλήσουν χαρά και οφέλη από την εκπαίδευση που τους παρέχεται. Σκοπός μας είναι να αναπτύξουμε κάποιες καλές πρακτικές που ενισχύουν την σχεσιοδυναμική των μικροομάδων κάθε τάξης και βοηθούν στην πρόληψη, αλλά και την αυτόματη επίλυση, των διαταρακτικών προτύπων μέσα στην ομάδα.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση, ομάδα, σχεσιοδυναμική, προβλήματα συμπεριφοράς.

1. Εισαγωγή

Αγαπητοί σύνεδροι,

Επιτρέψτε μου να ξεκινήσω με μια εμπειρική διαπίστωση που βοηθά ως υπόθεση εργασίας για την σημερινή ανακοίνωσή μας: πολλά από τα αιτήματα αξιολόγησης που δέχεται η υπηρεσία μας συνοδεύονται από ιστορικό σοβαρών επεισοδίων αυτού που συχνά αποκαλείται «κακή συμπεριφορά» και που αποδεδειγμένα διαταράσσουν τη σχολική καθημερινότητα. Στις περιπτώσεις αυτές καλούμαστε να υποστηρίξουμε τους μαθητές αλλά και τους εκπαιδευτικούς οι οποίοι, σε κάποιες περιπτώσεις, νιώθουν μαιωμένοι και ανήμποροι να υπερασπιστούν το ρόλο τους μετά από ένα μακρύ κατάλογο συμβάντων που είτε έχουν αντιμετωπισθεί με συμβατικά μέσα αλλά χωρίς σπουδαία αποτελέσματα ή από την άλλη έχουν προκαλέσει την ανάμιξη γονέων σε πιο ανεξέλεγκτες καταστάσεις.

Αν και τα προβλήματα συμπεριφοράς συνδέονται πολύ συχνά με τις δυσκολίες στη μάθηση ή άλλους εγγενείς παράγοντες που αλληλεπιδρούν και παρεμβαίνουν στην κατανόηση και εφαρμογή κοινωνικών κανόνων, στην ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων και στην συναισθηματική αμοιβαιότητα, εν δυνάμει όλοι οι μαθητές μπορεί να εκδηλώσουν, σε κάποιο βαθμό, ανάρμοστη συμπεριφορά υπό την επίδραση περιβαλλοντικών παραγόντων ή αιφνίδιων και ψυχοπαιδικών περιστατικών.

Με την ανακοίνωσή μας επιδιώκουμε να δώσουμε έμφαση στην πρακτική ενδυνάμωση της σχεσιοδυναμικής των ομάδων παρουσιάζοντας 11 (και μία παραλλαγή) κατάλληλες υποδειγματικές δραστηριότητες τις οποίες συναθροίσαμε

σε ένα σύνολο με τη μορφή προγράμματος. Σκοπός τους η πρόληψη και/ή αντιμετώπιση προβλημάτων συμπεριφοράς μέσω της ανάπτυξης δεσμών μεταξύ των μαθητών και των εκπαιδευτικών μιας τάξης και της προσωπικής βελτίωσης των ατομικών ψυχικών και κοινωνικών δεξιοτήτων.

Η θεωρητική σκέψη που υποστηρίζει ανάλογα προγράμματα σχετίζεται με την κλασική θεωρία της ανάπτυξης κοινωνικών δεσμών μεταξύ των ατόμων που μοιράζονται τον ίδιο χώρο και της ψυχολογικής ανάγκης του να ανήκουν μέσα στην ομάδα τους και να μοιράζονται συναισθήματα και κοινά βιώματα, με λίγα λόγια να συνυπάρχουν, να συνεργάζονται και να μοιράζονται τον υλικό και ψυχικό τους χώρο ειρηνικά.

Το σημαντικότερο προσόν των προτεινόμενων δραστηριοτήτων είναι η απλότητα (στο σχεδιασμό, στο περιεχόμενο με την παιγνιώδη διάσταση να κυριαρχεί και στην εφαρμογή) και η συντομία στην διάρκεια καθεμιάς από αυτές. Διακρίνονται επίσης από ευελιξία και προσαρμοστικότητα. Μπορούν εύκολα να τροποποιηθούν ή να εμπλουτισθούν. Επίσης μπορούν να εφαρμοστούν αυτόνομα, αλλά καλύτερα και μονιμότερα αποτελέσματα επιτυγχάνονται όταν εφαρμόζονται συστηματικά.

2. Η τάξη και η ομάδα

Η έννοια της τάξης εμπεριέχει τοπολογικά-χωροταξικά χαρακτηριστικά και κοινωνικές-συναισθηματικές παραμέτρους οι οποίες ενεργοποιούν, ζωντανεύουν και νοηματοδοτούν κάθε παιδαγωγική ενέργεια (Ματσαγγούρας, 1998).

Στο επίκεντρο των ψυχοκοινωνιολογικών αναλύσεων της σχολικής πραγματικότητας τοποθετείται το ευρύ και ευμετάβλητο πλέγμα σχέσεων που διαμορφώνεται μεταξύ των μαθητών και του εκπαιδευτικού προσωπικού καθώς και οι τρόποι με τους οποίους αυτές με τη σειρά τους καθορίζουν τόσο την μαθησιακή πορεία όσο και συμβάλλουν στην ανάπτυξη των παιδικών προσωπικοτήτων.

Βασική προϋπόθεση για να κατανοηθούν οι λειτουργίες μιας ομάδας και να μελετηθούν σε βάθος οι προεκτάσεις της είναι η αξιωματική παραδοχή της εσώτερης ανάγκης του ανθρώπινου όντος να συμβιώνει, να συνυπάρχει σε ένα κοινωνικό χώρο που να υπερβαίνει τη δυαδικότητα (Τσιπλητάρης, 2000). Επ' αυτού η Πολέμη-Τοδούλου (2011c: 5) γράφει: «μέσα από το «ανήκειν» μας στο σύνολο των διεργασιών που αναπτύσσονται στις ποικίλες ομάδες, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα διαμορφωτικά χρόνια, χτίζουμε την αίσθηση του εαυτού, την αντίληψη για τους άλλους, για τις σχέσεις, για τον κόσμο». «Χρήσιμο είναι να θέσουμε την βασική αρχή ότι η μάθηση, για να διευρύνεται και για να εμπυχώνει τον άνθρωπο φέρνοντας χαρά και δύναμη, χρειάζεται να απευθύνεται σε ολόκληρη την λειτουργία του, στο αναλυτικό σκέπτεσθαι όσο και στο αναλογικό, στο συναίσθημα, στην εμπειρία, στην κοινωνική διάσταση, στην μη λεκτική επικοινωνία» (Πολέμη-Τοδούλου, 2011a: 2).

Κάθε τάξη αποτελεί εκ προοιμίου μια ομάδα; Όχι, με την έννοια της λειτουργικότητας που εξετάζουμε, δηλαδή τη σκόπιμη, συγχρονισμένη δράση, τη σύνδεση και την συμπλοκότητα (Πολέμη-Τοδούλου, 2010).

Ένας ορισμός, σύμφωνα με τα παραπάνω, για το τί καλείται ομάδα προκύπτει με βάση τους άξονες λειτουργίας της και τις επιμέρους διεργασίες της οι οποίες αλληλοσχετίζονται και συναλλάσσονται: αυτονομία, αλληλεξάρτηση,

σταθερότητα-συνέχεια και οργάνωση, αλλαγή-ροή-ευελιξία, ιδιαιτερότητα, συμμόρφωση, αποτελεσματικότητα στο έργο-έμφαση στο περιεχόμενο, έμφαση στις σχέσεις και στην διεργασία, φροντίδα για το νοητικό κανάλι, φροντίδα για το αναλογικό κανάλι (Πολέμη-Τοδούλου, 2011b: 6).

3. Ψυχοεκπαίδευση και παιδί

Η ιστορία των ομάδων θεραπείας και συμβουλευτικής συνδέεται με την ανάγκη για την θεραπευτική ή συμβουλευτική αντιμετώπιση προσωπικών όσο και κοινωνικών προβλημάτων των ενηλίκων ήδη από τον 19^ο αιώνα στην Αμερική και οι οποίες αρχικά συγκροτήθηκαν από γιατρούς ή/και ψυχολόγους (Βασιλόπουλος, Κουτσοπούλου & Ρέγκλη, 2010).

Οι ψυχοεκπαιδευτικές ομάδες είναι στην πράξη ομάδες εργασίας οι οποίες καλούνται να επιτύχουν κοινούς και συγκεκριμένους σκοπούς αξιοποιώντας και αποδίδοντας ρόλο σε κάθε άτομο που λαμβάνει μέρος σε αυτές. Κάθε συντονιστής-εμπυχωτής τέτοιων ομάδων θα πρέπει να κατανοεί ότι η ομάδα εξ ορισμού υπόκειται σε διεργασίες αλλαγής ως αποτέλεσμα δυναμικών διεργασιών που προάγουν την συνεξέλιξη και επηρεάζεται όπως και επηρεάζει τα διάφορα περιβαλλοντικά πλαίσια στα οποία είναι ενταγμένη (π.χ. ολομέλεια, υποομάδες, ομάδες εκπαιδευτών, ποικίλες βιογραφίες και κοινωνικο-πολιτισμικο-οικονομικές προελεύσεις, αναπτυξιακό επίπεδο, εμπειρίες, κ.ά.) (Πολέμη-Τοδούλου, 2011c: 6).

Όπως κανείς αντιλαμβάνεται οι ψυχοεκπαιδευτικές ομάδες παιδιών διαφέρουν από εκείνες των ενηλίκων ως προς τα παρακάτω (Βασιλόπουλος & συν., 2010):

- Τα παιδιά είναι εξελισσόμενες και υπό διαμόρφωση προσωπικότητες, χωρίς δεδομένη και πλούσια κοινωνική και συναισθηματική εμπειρία αλλά και γνωστικό επίπεδο ανάλογο με ενός ενήλικα &
- Τα παιδιά δεν έχουν αναπτύξει σε ικανό βαθμό τις αυτορρυθμιστικές δεξιότητες που απαιτεί η ενεργός εμπλοκή τους σε πολυπληθείς ομάδες όπου κυριαρχούν ανταγωνιστικές ανάγκες.

Επομένως οι παρεμβάσεις ψυχοπαιδαγωγικού χαρακτήρα που σχεδιάζονται για παιδιά σχολικής ηλικίας θα πρέπει για να αποδώσουν να λαμβάνουν υπόψη αυτές τις αδυναμίες αλλά και ο εκπαιδευτικός-εμπυχωτής/συντονιστής της ομάδας να προσαρμόζει το ρόλο του σε αυτές.

4. Τα προβλήματα συμπεριφοράς και η ψυχοεκπαιδευτική αντιμετώπισή τους

Όπως ήδη γνωρίζουμε η κοινωνική συνύπαρξη είναι μια φυσική κατάσταση και ανάγκη για τον άνθρωπο. Το άτομο μαθαίνει να συμβιώνει και να αλληλεπιδρά κατ' αρχήν με τα οικεία πρόσωπα και κατ' επέκταση σε μικρές ή μεγαλύτερες κοινωνικές ομάδες όπως η γειτονιά, ο φιλικός κύκλος, το σχολείο, η τάξη κ.ά. Προϋπόθεση της συνύπαρξης και της ουσιαστικής αλληλεπίδρασης είναι η ικανότητα για κατανόηση και υπακοή στους κανόνες που κάθε μια ομάδα επιβάλλει στα μέλη της.

Μια επίσης ανάγκη που προκύπτει μέσα από την παιδική ηλικία είναι η ανάγκη για δραστηριοποίηση, κίνηση και παιχνίδι. Μέσα από αυτό κάθε παιδί αναπτύσσεται νοητικά και κινητικά, μαθαίνει να συνεργάζεται, να συνεισφέρει, να ακολουθεί κανόνες, να συνυπάρχει, δοκιμάζεται και δοκιμάζει το περιβάλλον,

εκτονώνει την ενέργειά του, μαθαίνει να αποδέχεται την ήττα και να απολαμβάνει τη νίκη, αναλαμβάνει διάφορους και διαφορετικούς ρόλους, δίνει και παίρνει σημαντικά οφέλη (Thiesen, 2013).

Παρά ταύτα, παιδιά υπό την επίδραση εσωτερικών (εγγενών) ή εξωτερικών παραγόντων (π.χ. υποεπίδοση, διαπαιδαγώγηση, τραυματικές εμπειρίες) συστηματικά διαταράσσουν την ομαλή ροή του μαθήματος ή συμπλέκονται έντονα με συμμαθητές τους την ώρα του παιχνιδιού. Τα παιδιά αυτά δεν είναι ικανά για συνεργασία, προκαλούν, επιδεικνύουν ανυπακοή, δεν συμμορφώνονται στους κανόνες του πλαισίου στο οποίο κάθε φορά βρίσκονται, δεν είναι ψύχραιμα, καυγαδίζουν ή λένε ψέματα (Molnar & Lindquist, 1998).

Οι μαθητές αυτοί, όπως γίνεται κατανοητό, λειτουργούν αποκομμένοι από την ομάδα, δεν είναι σε θέση να επηρεάσουν και να επηρεασθούν θετικά από την συνύπαρξή τους με τα υπόλοιπα μέλη καθώς οι εκδηλώσεις τους απομακρύνουν τις συγκεκριμένες δυνατότητες.

Η σωστή οργάνωση της τάξης, η εξασφάλιση ενισχυτικού κλίματος, η αποδοχή, ο σεβασμός αποτελούν αναγκαίες συνθήκες για να αντιμετωπιστεί κάθε προβληματική συμπεριφορά (Koundourou, 2012). Οι Weare & Gray (2003) έχουν υποστηρίξει με αποτελέσματα έρευνας που διενεργήθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο ότι μεταξύ των παραγόντων που συμβάλλουν στην συναισθηματική και κοινωνική ευημερία των μαθητών συμπεριλαμβάνονται η ολιστική προσέγγιση, η δημιουργία θετικού σχολικού κλίματος και η ομαδική εργασία.

5. Δραστηριότητες διαμόρφωσης/ενίσχυσης των σχέσεων στην ομάδα της τάξης

Στο πλαίσιο της πρόληψης ή/και παιδαγωγικής επίλυσης προβληματικών συμπεριφορών παρουσιάζουμε μικρή συλλογή από δραστηριότητες κατάλληλες για τις ψυχοεκπαιδευτικές ομάδες στο σχολείο με τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- Αλληλεπιδρατικότητα, βιωματικότητα, παιγνιώδης διάσταση,
- Συμμετοχικότητα,
- Ευκολία, απλότητα στην εκτέλεση, ελάχιστα ή καθόλου υλικά,
- Δυνατότητα εφαρμογής τους αυτοτελώς, προσαρμογής τους στις ιδιαίτερες απαιτήσεις κάθε ομάδας, εμπλουτισμού ή τροποποίησης,
- Συντομία, εφαρμόζονται στην τάξη, σε χρόνο που επιλέγεται από τον εκπαιδευτικό,
- Δημιουργούν το αίσθημα του «ανήκειν», περικλείουν, οργανώνουν, χαλαρώνουν, ενώνουν, δημιουργούν υγιείς και σφικτές σχέσεις, ενισχύουν και διευκολύνουν το μαθησιακό περιβάλλον και εν τέλει χαρούμενα, ασφαλή, κοινωνικά και δοτικά/συνεργάσιμα και συνεργατικά παιδιά.

Οι δραστηριότητες αναλυτικά:

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	ΣΤΟΧΟΣ/ΣΤΟΧΟΙ	ΑΝΑΛΥΣΗ
<p>1. ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΣΥΣΤΗΘΟΥΜΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Αυτοέκφραση-Γνωριμία (στην ολομέλεια) - Γνωριμία με τον άλλο - Συγκέντρωση-Μνήμη 	<p>Με τη βοήθεια αρκτικών ρημάτων (είμαι, αγαπώ, δεν μου αρέσει, θέλω πολύ) οι μαθητές καλούνται να σχηματίσουν προτάσεις που να τους αντιπροσωπεύουν. Η άσκηση αυτή είναι μια καλή αρχή ώστε τα μέλη της ομάδας να συστηθούν με ένα μη αναμενόμενο τρόπο και να κάνουν την πρώτη απόπειρα αυτό-αποκάλυψης ενώπιον κοινού.</p>
<p>2. Ο ΚΥΚΛΟΣ ΑΝΗΚΕΙ.....</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Γνωριμία με τον άλλο 	<p>Οι μαθητές σχηματίζουν κύκλο. Ένας – ένας βγαίνει από τον κύκλο και φωνάζει μια πρόταση με την επωδό «ο κύκλος ανήκει σε εκείνον που...» (π.χ. «ο κύκλος ανήκει σ' εκείνον που του αρέσουν τα ταξίδια»). Όσοι από τους ακροατές συμφωνούν με την πρόταση μπαίνουν στο κέντρο του κύκλου. Είναι ένας πρωτότυπος τρόπος για να γνωρίσεις τις προτιμήσεις του άλλου.</p> <p>Οδηγία: Στην πρώτη εφαρμογή μπορεί το σύνθημα να το δίνει πάντοτε η δασκάλα και όταν τα παιδιά εξοικειωθούν να παίρνει το λόγο ένας-ένας μαθητής.</p>
<p>3. ΤΟ ΚΟΥΒΑΡΙ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Επαφή με τον άλλο - Αυτοέκφραση - Μοίρασμα εμπειριών - Άρση κοινωνικών δυσκολιών 	<p>Οι μαθητές σχηματίζουν κύκλο καθιστοί στο πάτωμα. Η δασκάλα κρατάει στο χέρι ένα κουβάρι. Κρατά την άκρη του και επιλέγοντας ένα</p>

		<p>παιδί, του πετάει χαμηλά το κουβάρι λέγοντας κάτι ευχάριστο (ένα ανέκδοτο, ένα τραγουδάκι, κάτι αστείο, μια ωραία εικόνα που είδε στο δρόμο για το σχολείο...). Καθένας μαθητής επιλέγει ελεύθερα έναν συμμαθητή του και χωρίς να αφήσει το κουβάρι παίρνει τη σειρά του και εκφράζεται ανοιχτά στην ολομέλεια. Αφού έχουν μιλήσει όλοι το κουβάρι ξεμπερδεύεται με αντίστροφη φορά.</p>
<p>4. ΘΥΜΑΣΑΙ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΜΟΥ; (η άσκηση ακολουθεί εκείνη της πρώτης γνωριμίας εάν τα παιδιά γνωρίζονται για πρώτη φορά, στην αντίθετη περίπτωση εφαρμόζεται αυτόνομα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Παρατηρητικότητα - Προσανατολισμός - Προσοχή - Μνήμη - Άρση κοινωνικών δυσκολιών 	<p>Οι μαθητές σχηματίζουν κύκλο καθιστοί στο πάτωμα. Η δασκάλα είναι στη μέση του κύκλου. Ακουμπάει τυχαία ένα παιδί. Το παιδί αυτό είναι υποχρεωμένο να πει τα ονόματα των συμμαθητών του που είναι δεξιά και αριστερά του.</p>
<p>5. ΤΟ ΤΡΕΝΑΚΙ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Σωματική επαφή - Συντονισμός - Συνεργασία - Βιωματικότητα 	<p>Οι μαθητές σχηματίζουν κύκλο όρθιοι. Επιλέγουν μόνοι τους τη θέση τους στον κύκλο. Η δασκάλα μέσα στον κύκλο μαζί με τα παιδιά. Όλοι κρατιούνται από τα χέρια τους. Γυρίζουν στον κύκλο πιασμένοι χέρι-χέρι λέγοντας ή ακούγοντας ένα τραγούδι. Στη διάρκεια του παιχνιδιού η δασκάλα δίνει το σύνθημα και γυρίζουν ο ένας πλάτη στον άλλο και τοποθετούν τα χέρια τους πάνω στους ώμους (ο κύκλος</p>

		<p>γίνεται τρενάκι). Με νέο σύνθημα γίνονται πάλι κύκλος και ούτω καθεξής. Χαλάρωση: Στο τέλος τα παιδιά κλείνουν τα μάτια τους και φέρνουν στο μυαλό τους τις σκηνές του μαθήματος.</p>
<p>6. ΔΙΑΛΕΓΩ ΤΟ ΤΑΙΡΙ ΜΟΥ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Αυθόρμητη δημιουργία δυάδων/τριάδων - Αυθόρμητη έκφραση και ανταλλαγή εμπειριών - Προσοχή-Μνήμη - Άσκηση στην προφορική ανακοίνωση 	<p>Τα παιδιά καλούνται να επιλέξουν το καθένα με τα δικά του κριτήρια το συμμαθητή με τον οποίο θα ήθελαν να σχηματίσουν ζευγάρι (ελεύθερος σχηματισμός ζευγαριών ή τριάδας). Κάθονται αντικριστά στις καρέκλες και με το ταίρι που διάλεξαν συζητούν για το πώς πέρασαν το καλοκαίρι. Αφού και οι δύο έχουν μιλήσει για τις εμπειρίες τους ο καθένας χωριστά θα ανακοινώσει στην ολομέλεια τις εμπειρίες του άλλου (π.χ. ο Θανάσης μου είπε ότι το καλοκαίρι πέρασε πολύ ωραία στη Ζάκυνθο. Εκεί πηγαίνει κάθε χρόνο γιατί αρέσει στους γονείς του. Αλλά και στον ίδιο αρέσει η Ζάκυνθος γιατί.....).</p>
<p>7. ΤΟ ΔΩΡΟ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Έκφραση συναισθήματος 	<p>Οι δυάδες σηκώνονται, αφήνουν στην άκρη τις καρέκλες και κάθονται αντικριστά. Κάθε παιδί σκέφτεται ένα φανταστικό δώρο που θα ήθελε να κάνει στο ταίρι του (ένα λουλούδι, ένα κουκλάκι, μια πεταλούδα). Μπορεί το καθένα παιδί να αιτιολογήσει την επιλογή του. Προαιρετικά η</p>

		δασκάλα μπορεί να πει ποιο δώρο της άρεσε καλύτερα.
8. Η ΔΥΑΔΑ ΜΕΓΑΛΩΝΕΙ	<ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία αλληλεπιδραστικών σχέσεων 	Η δυάδα αναζητά μια άλλη δυάδα μαθητών με σκοπό να γνωριστεί μαζί της και επαναλαμβάνει τη δεύτερη δραστηριότητα. Έτσι ο κύκλος κλείνει και από τη δυάδα προχωράμε στο σχηματισμό ομάδας. Η διεργασία αυτή εμπεριέχει στοιχεία ελεύθερης επιλογής και επιθυμίας για διασύνδεση.
9. ΑΣΚΗΣΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ	<ul style="list-style-type: none"> - Βιωματική προσέγγιση των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων - Αυτοσυγκέντρωση - Ισορροπία/Αντανακλαστικά - Έλεγχος του σώματος - Εκτέλεση εντολών 	Σε ομάδες των 5 ή 6 ατόμων σχηματίζεται ένας μικρός κλειστός κύκλος. Στη μέση του κύκλου στέκεται πάντα ένα παιδί με τεντωμένα τα πόδια και σε επαφή σταθερά με το έδαφος. Σκοπός είναι το παιδί στο κέντρο να σπρώχνεται μαλακά προς το μέρος καθενός από την ομάδα με τρόπο συνεχή και σταθερό χωρίς να χάνει την ισορροπία του. Η άσκηση απαιτεί αυτοσυγκέντρωση, καλή ισορροπία και έλεγχο του σώματος. (Ενδείκνυται για μαθητές πέμπτης και έκτης).
9β. ΑΣΚΗΣΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ: «Ο ΤΥΦΛΟΣ» (παραλλαγή)	<ul style="list-style-type: none"> - Βιωματική προσέγγιση των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων μέσα από τις συνέπειες των ατομικών ενεργειών - Αυτοσυγκέντρωση - Ισορροπία - Έλεγχος του σώματος - Προσανατολισμός - Παρατηρητικότητα/Νοητικές αναπαραστάσεις/Ανάκληση - Εκτέλεση εντολών 	Οι μαθητές σχηματίζουν έναν κύκλο σε τυχαίες θέσεις και παρατηρούν ο ένας τον άλλο. Μετά το παράγγελμα διαλέγουν κάποιον από την ομάδα και τρέχουν προς το μέρος του για να κάνουν ζευγάρι μαζί του. Αφού βρήκαν το

		<p>ταίρι τους ξεκινάει η άσκηση εμπιστοσύνης με άλλον τρόπο. Δηλαδή τη φορά αυτή ο ένας από τους δύο κλείνει τα μάτια του. Το άλλο μέλος του ζευγαριού γίνεται ο οδηγός του που τον κατευθύνει και τον προστατεύει όπως ακριβώς κάνει ο συνοδός για έναν τυφλό. Το περπάτημα γίνεται ελεύθερα στο χώρο με την καθοδήγηση παραγγελμάτων που εναλλάσσονται (βαδίστε εμπρός, γύρω από τον κύκλο, γύρω από τον άξονά σας). Όταν ακουστεί η λέξη stop τότε ο «τυφλός» καλείται με κλειστά μάτια να υποδείξει την πόρτα εξόδου (την οποία οι μαθητές εννοείται πως έχουν παρατηρήσει και θυμούνται τη θέση της). Με τον τρόπο αυτό η άσκηση εμπιστοσύνης εξελίσσεται σε άσκηση προσανατολισμού. Αλλάζουν οι καθοδηγητές. Ο «τυφλός» τώρα (που έχει παραμείνει με κλειστά μάτια και κατά την ώρα της αλλαγής συντρόφου) καλείται να αναγνωρίσει το νέο του ταίρι ψηλαφίζοντας το πρόσωπο, τα μαλλιά, το σώμα προσπαθώντας να βρει ένα χαρακτηριστικό που θα τον βοηθήσει στην αναγνώριση.</p>
<p>10. Ο ΜΥΘΟΣ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ακρόαση - Συγκέντρωση - Χαλάρωση-Απόλαυση - Ευκαιρία για σκέψη 	<p>Οι μαθητές κάθονται οκλαδόν σε κύκλο. Ακούνε προσεκτικά τον παρακάτω μύθο για να</p>

	<p>- Προετοιμασία για συζήτηση</p>	<p>ακολουθήσει η συζήτηση για το περιεχόμενο της λέξης ομάδα. «Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε ένας αγρότης που είχε τρία αγόρια. Τα παιδιά όμως μεγαλώνοντας, άρχισαν να έχουν μεταξύ τους γκρίνιες και τσακωμούς. Καθημερινά μάρτυρας των καυγάδων ήταν ο πατέρας, που ένοιωθε ότι το τέλος του κοντεύει. Φοβόταν και ανησυχούσε πολύ γιατί μετά το θάνατο του, τα παιδιά του όπως πήγαιναν θα γινόντουσαν εχθροί. Σκέφτηκε λοιπόν και μια μέρα τους ζήτησε να του φέρουν ένα δεμάτι από λεπτές βέργες. Πήρε το δεμάτι, το έδωσε στον μεγαλύτερο γιό και του είπε να το σπάσει. Εκείνος όσο κι αν προσπάθησε δεν τα κατάφερε. Ο δεύτερος γιός που κορόιδευε τον πρώτο, πήρε με τη σειρά του το δεμάτι και προσπάθησε. Όσο κι αν προσπάθησε όμως, μάταιος κόπος. Κατόπιν πήρε το δεμάτι ο τρίτος γιός κι αυτός όμως δεν κατάφερε απολύτως τίποτε. Αφού απέτυχαν κι οι τρεις ο αγρότης πήρε το δεμάτι, το έλυσε και πήρε από μια βέργα και έδωσε από μία σε κάθε του γιό. Όπως ήταν επόμενο και οι τρεις κατάφεραν να σπάσουν τις βέργες, πολύ εύκολα. Είδατε τους είπε ο αγρότης, όταν είσατε μαζί</p>
--	------------------------------------	--

		<p>αγαπημένοι και μονιασμένοι, δεν μπορεί κανείς να σας κάνει κακό. Όταν όμως είσαστε ο καθένας μόνος του, τότε είναι εύκολο κάποιος να σας συντρίψει και να σας κάνει κακό».</p>
<p>11. Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ελεύθερη προφορική έκφραση - Κριτική σκέψη 	<p>Εφόσον η ηλικία των παιδιών το επιτρέπει μπορεί να γίνει σύντομη θεωρητικού τύπου συζήτηση που να περιλαμβάνει πληροφορίες και διαπιστώσεις όπως οι εξής: α) τον ορισμό της λέξης ομάδα και την ουσία του όρου με τις δυνάμεις αλληλεπίδρασης που ασκούνται ανάμεσα στα μέλη της, β) η ομάδα αφού συσταθεί ανάλογα με κάποια κριτήρια (σταθερά και κατά περίπτωση) για να λειτουργήσει έχει ανάγκη από κανόνες που θέτουν όρια, καθορίζουν τα πλαίσια των πράξεων καθενός από τα μέλη της και προλαμβάνουν διαφωνίες και συγκρούσεις γ) οι ομάδες λειτουργούν σε βραχυπρόθεσμη βάση και έχουν λόγο ύπαρξης όσο επιτελείται ένα κοινά συμφωνημένο έργο, δ) η βιωσιμότητα της ομάδ και η επιβίωση των μελών της μέσα σ' αυτήν εξαρτώνται απολύτως από τον συντονισμό των προσπαθειών κάτω από τον κοινό στόχο, ε) Μακροσκοπικά οι ομάδες έχουν τα χαρακτηριστικά μικρών κοινωνιών όπου το καθένα από</p>

		τα μέλη αναλαμβάνει και εκτελεί έναν ρόλο που είτε επιλέγει είτε του εμπιστεύονται οι υπόλοιποι (κυρίως στην περίπτωση του αρχηγού).
--	--	--

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Koundourou, C., (2012). Developing staff skills through emotional literacy to enable better practices with children with social emotional and behavioural difficulties (SEBD). *Strategies and Interventions for Children with Social, Emotional and Behavioural Difficulties International Perspectives on Inclusive Education*, 2, 93–106.
- Weare, K. & Gray, G. (2003). *What Works in Developing Children's Emotional and Social Competence and Wellbeing?* GB: Crown Printers.
- Molnar, A & Lindquist, B. (1998⁷). *Προβλήματα Συμπεριφοράς στο Σχολείο-Οικοσυστημική Προσέγγιση* (μεταφ. Καλαντζή-Αζίζι, Α.). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Thiesen, P. (2013). *420 Παιδικά Παιχνίδια για την απόκτηση Σωματικών, Πνευματικών, Κοινωνικών και Δημιουργικών δεξιοτήτων* (επιμ. Ζαρώτης, Γ. Φ, Τζιβανίδου, Σ. Γ., Παυλίδης, Θ. Αν, Πανεπιστήμιο Αιγαίου). Αθήνα: Ίων.
- Βασιλόπουλος, Σ. Φ., Κουτσοπούλου Ι. & Ρέγκλη, Δ. (2010). *Ψυχοεκπαιδευτικές Ομάδες για Παιδιά: Θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Ματσαγγούρας, Η. Γ. (1998). *Η Σχολική Τάξη: Χώρος, ομάδα, πειθαρχία, μέθοδος*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Πολέμη-Τοδούλου, Μ. (2010). Η Συστημική Προσέγγιση-Κλειδί για έναν Νέο Εκπαιδευτικό Σχεδιασμό. *Μετάλογος, Συστημική Εταιρεία Βορείου Ελλάδος*, 18, 1-27.
- Πολέμη-Τοδούλου, Μ. (2011a). *Διαμόρφωση ομάδας: βήματα και αρχές*. Σημειώσεις Μ.Π.Ε., 1-18.
- Πολέμη-Τοδούλου, Μ. (2011b). *Άσκηση ρόλων ομάδας: Βήματα και συστημικές αρχές*. Σημειώσεις Μ.Π.Ε., 1-8.
- Πολέμη-Τοδούλου, Μ. (2011c). Προσεγγίζοντας την εκπαιδευτική ομάδα. Στο: Αναστασιάδη Π. (επιμ.). *Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης-Επιμορφωτικό υλικό: Θέματα αξιοποίησης της ομάδας στην σχολική τάξη*. Αθήνα: Π.Ι, 1-13.
- Τσιπλητάρης, Α. Φ. (2000⁴). *Ψυχοκοινωνιολογία της σχολικής τάξης*. Αθήνα: Περιβολάκι.